

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

هراس آمریکا از افزایش توان نظامی چین

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: رحیم خجسته

■ نکات برجسته

- سیاست دفاعی چین مبتنی بر دفاع از حاکمیت ملی، امنیت، تمامیت ارضی، حفاظت از منافع ملی و مردم
- افق سال ۲۰۲۰ میلادی برای مدرنیزه کردن نیروی نظامی چین
- رشد ۱۰ درصدی بودجه نظامی چین در سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۶

■ مقدمه و طرح مسئله

تحولات سریع اقتصاد چین از سال ۱۹۴۹، با روی کار آمدن حکومت کمونیستی در آن کشور شروع شد. اما به دلایل مختلف سیاسی و بین المللی از شرایط باثبات و رو به رشد برخوردار نبود. روند توسعه اقتصادی چین را می توان به چند دوره تقسیم کرد. دوره اول، از انقلاب چین در سال ۱۹۴۹ شروع می شود و تا زمان حیات مائوتسه تونگ در سال ۱۹۷۶ ادامه می یابد. دوره دوم، از سال ۱۹۷۷ و روی کار آمدن "دنگ شیائوپینگ" شروع شده است و تا سال ۲۰۱۳ ادامه یافت. دوره سوم، تغییر روند به سمت توسعه یافتگی بیشتر و به عبارتی دیگر؛ "توسعه مدرن" است. اسناد بالادستی چین نشان می دهد این ادوار، ذیل یک استراتژی کلان تدوین شده است که آن تبدیل شدن به قدرتمندترین کشور جهان می باشد. در این مسیر چین سه مرحله طراحی کرده است: تا سال ۲۰۲۵، تا سال ۲۰۳۵ و تا سال ۲۰۴۹ (صد سالگی تشکیل جمهوری خلق چین). در سال های اخیر فرآیند توسعه در چین از حوزه اقتصادی فراتر رفته و در حوزه های دیگر از جمله نظامی نیز وارد شده است. سیاست چین در این حوزه نشان از تلاش رهبران این کشور برای بازسازی و احیاء و تقویت و ارتقای توان نیروهای نظامی خود است. این سیاست ها با توجه به این که چین در حال رشد سریع اقتصادی است و به عنوان یک قدرت نوظهور وارد رقابت با آمریکا در جهان شده است با حساسیت های زیادی از طرف واشنگتن دنبال می شود.

در این نوشتار با بررسی توان نظامی چین، به این سوال مهم؛ "که آیا چین با ارتقاء توان نظامی خود درصدد به چالش کشیدن جایگاه آمریکا در جهان است؟" پاسخ داده می شود.

■ استراتژی نظامی چین

در سیاست دفاعی چین آمده است که سیاست دفاع ملی این کشور صرفا دفاع از حاکمیت ملی، امنیت، تمامیت ارضی، حفاظت از منافع توسعه ملی و منافع مردم چین می باشد. چین تلاش می کند تا یک دفاع ملی و نیروهای نظامی قوی سازگار با منافع امنیتی و تقویت ارتش در جهت برقراری امنیت در مرزهای خود است. در این راستا سیاست دفاع ملی چین اساسا شامل؛ حمایت از امنیت ملی، اتحاد و تضمین منافع توسعه ملی؛ دستیابی به توسعه همه جانبه، هماهنگ و پایدار دفاع ملی و نیروهای مسلح چین؛ افزایش عملکرد نیروهای مسلح؛ اجرای استراتژی نظامی دفاع فعال، در جهت

توسعه صلح آمیز چین می باشد. چین با توجه به الزامات امنیت ملی و سطح توسعه اقتصادی و اجتماعی خود یک استراتژی سه مرحله‌ای برای مدرن کردن نیروی نظامی خوبی برنامه‌ریزی کرده است که عبارتند از:

- پیشبرد استفاده از ابزارهای اطلاعاتی در نیروی نظامی و دفاع ملی

چین در راستای ارتقاء دفاع ملی و نیروهای مسلح از ابزارهای اطلاعاتی بهره خواهد جست. به عبارتی دیگر یعنی دریافت، فرآوری و ارسال اطلاعات به معنای کلان که در جنگ های مدرن نقش حیاتی دارند. این طرح علمی استراتژیکی برای ارتقاء دفاع ملی و تقویت نیروهای مسلح تدوین شده که چین طبق آن می بایست تا سال ۲۰۲۰ میلادی به پیشرفت های مهمی در ابزارهای اطلاعاتی دست یابد و تا اواسط قرن بیست و یکم به هدف ارتقاء دفاع ملی و نیروهای مسلح برسد.

- برنامه ریزی کلی توسعه اقتصادی و ساختار دفاع ملی

با توجه به اصل توسعه هماهنگ اقتصاد و دفاع ملی، چین برنامه های کلی برای استفاده از منابع ملی خود را در نظر گرفته تا بر اساس آن بتواند تعادلی بین درآمدهای اقتصادی و تقویت نظامی را برقرار کند.

- اصلاح ساختاری در دفاع ملی و نیروهای مسلح

یکی از مهمترین استراتژی چین در حوزه نظامی، تلاش برای تنظیم و اصلاح ساختار و سیاست های نیروهای نظامی است. طبق این مرحله می بایست تا سال ۲۰۲۰ میلادی مدرنیزه کردن نیروی نظامی محقق شود. چین تلاش خواهد کرد تا صنایع دفاعی خود را اصلاح و ارتقاء دهد و ظرفیت خود را برای تحقیق و توسعه در علوم نظامی با تجهیزات با کیفیت و قوی افزایش دهد.

■ روند نوسازی نظامی چین

چین در اواخر دهه ۱۹۷۰ یکی از مهم ترین تغییرات سیاسی را انجام داد. در این مقطع جناح توسعه‌گرای حزب کمونیست پس از سه دهه قدرت را در دست گرفت و استراتژی کلان کشور را از انقلاب‌گری به توسعه‌گرایی تغییر داد. با این تغییر توسعه اقتصادی به انتخاب استراتژیک چین تبدیل شد و سایر حوزه‌ها از جمله حوزه نظامی در سایه و خدمت پیشبرد آن قرار گرفت. از همین رو بود که در دهه ۱۹۸۰ بودجه نظامی این کشور بیش از ۵۰ درصد کاهش یافت. اما از ابتدای دهه ۹۰ میلادی توسعه توان نظامی بار دیگر در اولویت قرار گرفت. توجه رهبران چین به نوسازی نیروی نظامی را می‌توان متاثر از سه عامل دانست:

- پایان جنگ سرد و تغییر محیط امنیتی چین

پایان جنگ سرد، شوروی را به عنوان مهم‌ترین تهدید علیه امنیت ملی چین از میان برداشت و ماهیت محیط امنیتی این کشور را دگرگون ساخت. طبیعتاً نیروی نظامی باید با الزامات محیط جدید هماهنگ می‌شد.

- انقلاب در امور نظامی

انقلاب اطلاعاتی در امور نظامی از دهه ۹۰ ابعاد وسیع به خود گرفت. این تحول حوزه نظامی را وارد دوران جدیدی ساخت. وجه مشخصه این دوران گسترش تصاعدی شکاف میان کشورهای برخوردار از فناوری‌های اطلاعات محور در حوزه نظامی، با دیگر

کشورهاست. در اسناد دفاع ملی چین (۲۰۰۶) آمده است که این شکاف تهدیدی عمده علیه امنیت ملی این کشور می باشد و این کشور پر کردن آن را از اولویت های اصلی امنیت ملی خود می داند.

- معضل تایوان

مسئله تایوان در دوران پس از جنگ سرد به اساسی ترین معضل امنیتی، حاکمیتی و حیثیتی چین تبدیل شده است. امریکا قراردادهایی چون خرید اسلحه با مقامات تایوان بسته است. امریکا و تایوان از یک رابطه غیررسمی قوی برخوردار هستند. از منظر حقوق بین الملل تایوان بخشی از چین است و امریکا با دخالت در امور تایوان آشکارا حاکمیت پکن را نقض کرده است. چین ناگزیر است برای مقابله با حمله نظامی احتمالی امریکا در تایوان توان نظامی خود را ارتقا دهد.

■ اقدامات چین در نوسازی نیروی نظامی

- مبارزه با فساد

مقابله با فساد در ارتش، از اهمیت زیادی در نوسازی نیروی نظامی چین برخوردار است. در این راستا در سال ۱۹۹۸ "جیانگ زمین" رئیس جمهور وقت چین، ورود نیروهای نظامی در فعالیت های اقتصادی را ممنوع کرد. در آن هنگام ارتش آزادی بخش خلق کنترل ۱۵ هزار بنگاه اقتصادی را در دست داشت.

- افزایش بودجه نظامی

به موازات ممنوعیت فعالیت اقتصادی ارتش در سال ۱۹۹۸ دولت چین به سرعت بودجه نظامی را افزایش داد.

- کاهش نیروها

در سال ۱۹۸۷ تعداد نیروی ارتش چین بالغ بر ۳ میلیون نفر بود اما در نتیجه برنامه های نوسازی نظامی تعداد نفرات آن به ۲ میلیون نفر در سال ۱۹۹۵ و به کمتر از یک و نیم میلیون نفر در حال حاضر کاهش یافته است.

- نوسازی تسلیحات

نوسازی تسلیحات ارتش چین با سلاح های ساخت داخل و خریداری از سایر کشورها صورت گرفته است البته چین در خریداری تسلیحات گزینه های محدودی دارد زیرا با تحریم تسلیحاتی غربی مواجه است و عمده آن را از روسیه تهیه می کند.

- افزایش قدرت نیروی دریایی

نیروی دریایی به طور سنتی. ضعف ارتش چین بوده است. به همین دلیل است که در سند دفاع ملی چین در سال ۲۰۰۶ تأکید ویژه ای بر گسترش نیروی دریایی شده است. از منظر این سند، گسترش توان نیروی دریایی چین باید به گونه ای صورت گیرد که نه تنها در مناطق ساحلی بلکه در آبهای آزاد و اقیانوس ها بتواند به حراست از منافع کشور دفاع کند.

- افزایش سطوح نیروهای نظامی

روند نوسازی نیروهای نظامی چین طبق سند دفاع ملی کشور که در سال ۲۰۰۶ تهیه شده به سه مرحله تقسیم شده است:

مرحله اول تا سال ۲۰۱۰: ایجاد بنیان مستحکم برای مدرنیزاسیون نیروهای نظامی

مرحله دوم تا سال ۲۰۲۰: پیشرفت سریع

مرحله سوم تا سال ۲۰۵۰: نیل به اهداف استراتژیک ایجاد نیروی نظامی مبتنی بر تکنولوژی اطلاعات به گونه‌ای که از توانایی پیروزی در جنگ‌های دیجیتال محتمل در نیمه قرن بیست و یکم بر خردار باشد.

■ قدرت نظامی چین

- نیروی نظامی

- جمعیت کل: ۱,۳۶۷,۴۸۵,۳۸۸

- نیروی انسانی موجود برای تعلیم و شرکت در جنگ: ۷۵۰,۰۰۰,۰۰۰

- نیروی انسانی مناسب برای خدمت: ۶۱۹,۰۰۰,۰۰۰

- شمار افرادی که سالیانه به سن خدمت نظامی می‌رسند: ۱۹,۵۵۰,۰۰۰

- نیروی خط مقدم فعال: ۲,۳۳۵,۰۰۰

- نیروی ذخیره فعال: ۲,۳۰۰,۰۰۰

- سیستم‌های زمینی

شمار تانک‌ها: ۹,۱۵۰

خودروهای زره پوش جنگی: ۴,۷۸۸

توپ‌های خودکشی: ۱,۷۱۰

توپخانه متحرک: ۶,۲۴۶

سیستم پرتاب موشک‌های متعدد: ۱,۷۷۰

- قدرت هوایی

- شمار کل پرنده های جنگی: ۲,۹۴۲
- جنگنده ها: ۱,۲۳۰
- هواگرد های ثابت بال ویژه ی حمله ی هوایی: ۱,۳۸۵
- هواپیماهای ویژه حمل و نقل: ۷۸۲
- هواپیماهای آموزشی: ۳۵۲
- بالگردها: ۸۰۲
- بالگردهای جنگنده: ۲۰۰

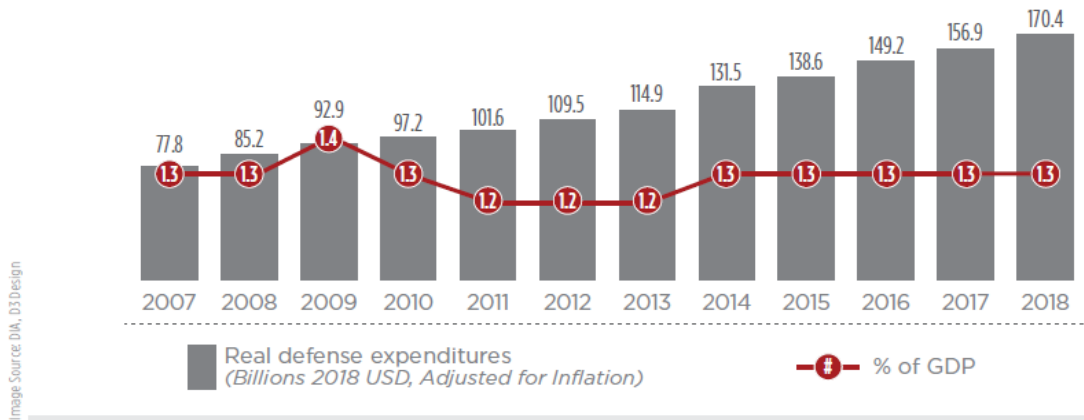
- قدرت دریایی

- کل توان نیروی دریایی: ۷۱۴
- ناو های هواپیما بر: ۱
- ناو های محافظ: ۴۸
- ناوشکن ها: ۳۲
- ناوچه های سبک: ۲۶
- زیر دریایی ها: ۶۸
- کشتی های دفاع ساحلی: ۱۳۸

■ بودجه نظامی

یکی از اهداف مهم چین در تقویت و ارتقای نظامی تامین امنیت قلمرو سرزمینی خود است. برای نیل به این هدف باید بخشی از بودجه سالانه را به این امر اختصاص دهد. برآورد هزینه های واقعی نظامی به دلیل نبود شفافیت مالی چین دشوار است اما طبق آمارها هزینه های نظامی چین در سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۶ به طور متوسط ۱۰ درصد افزایش یافته است که فقط در طی ۲ سال گذشته بین ۵ تا ۷ درصد رشد داشته است. در سال ۲۰۱۸ بودجه نظامی چین بالغ بر ۲۰۰ میلیارد دلار بود که در مقایسه با سال ۲۰۰۲ میلادی این مقدار سه برابر افزایش را نشان می دهد. چین به اندازه امریکا در بخش تحقیق و توسعه فن آوری های جدید سرمایه گذاری نداشته است. با این حال چین توانسته است بهترین پلتفرم های نظامی را مستقیم از کشورهای دیگر تهیه کرده و یا با استفاده از مهندسی معکوس نیازهای نظامی را تامین کند. در نمودار ذیل بودجه دفاعی چین عبارتند از:

China's Official Defense Spending 2007-2018 (billions of 2018 dollars)

■ مقایسه توان نظامی چین و آمریکا

ارتش آزادیبخش خلق چین در کل ۲,۳ میلیون پرسنل دارد که می‌توان این کشور را دارای بزرگترین ارتش آماده به خدمت در جهان نامید. میزان سربازان آمریکا بستگی به میزان نیاز این کشور دارد اما تا ۳۱ ژانویه ۱,۴ میلیون نفر به عنوان اعضای فعال این کشور در حوزه‌های مختلف نظامی مشغول به کار بودند.

- بودجه

چین اعلام کرد که میزان هزینه نظامی خود را ۷ درصد افزایش می‌دهد که در کل برابر با ۱۷۰ میلیارد دلار می‌شود. اما ترامپ با درخواست افزایش ۵۴ میلیارد دلار به بودجه نظامی سالانه این کشور در کل این بودجه را به ۶۰۳ میلیارد دلار افزایش داد که ده‌ها میلیارد آن برای عملیات نظامی خارج از کشور است.

- نیروهای زمینی

با توجه به فعالیت‌های ارتش آزادیبخش خلق چین و تنش‌های پیشین این کشور در مرز زمینی با روسیه، تعداد نیروی زمینی ارتش چین بالا است. در حال حاضر ۱,۶ میلیون نفر به عنوان پرسنل نیروی زمینی مشغول به کار هستند. خودروهای زرهی این کشور ۹۱۵۰ و آتشبارهای سنگین آن هم ۶۲۴۶ دستگاه است. ارتش آمریکا ۴۶۰ هزار پرسنل نیروی زمینی داشته و ۱۸۲ هزار نفر دیگر نیز به عنوان تفنگدار نیروی دریایی مشغول به کارند. نیروی زمینی ارتش آمریکا ۸۸۴۸ خودروی زرهی و ۱۲۹۹ آتشبار سنگین دارد.

- نیروی هوایی

آمریکا می‌تواند بیش از ۱۳ هزار انواع مختلف جنگنده را به کار گیرد در حالی که چین نزدیک به ۳ هزار جنگنده دارد. آمریکا همچنین بیش از ۶ هزار هلیکوپتر دارد در حالی که تعداد هلیکوپترهای چین ۸۰۲ فروند است. نیروی هوایی چین

۳۹۸ هزار پرسنل دارد و نیروی هوایی آمریکا ۳۰۸ هزار نفر است. هر دو کشور به دنبال به‌روز کردن جنگنده‌های خود هستند.

- نیروی دریایی

نیروی دریایی چین ۷۱۴ کشتی دارد اما تعداد شناورهای آمریکا بیشتر است. آمریکا ۱۰ ناو هواپیمابر دارد این در حالی است که چین یک ناو هواپیمابر دارد. آمریکا ۶۲ ناوشکن و چین ۳۲ ناوشکن دارد. آمریکا همچنین ۷۵ زیردریایی و چین ۶۸ زیردریایی دارد. پرسنل نیروی دریایی آمریکا ۳۲۳ هزار نفر است اما پرسنل نیروی دریایی چین ۲۳۵ هزار نفر است.

- ظرفیت موشکی

ارتش چین بخش‌های مختلف موشک‌های کوتاه برد، میان‌برد و دوربرد دارد که موشک‌های دارای توانایی حمله سلاح هسته‌ای را نیز شامل می‌شود. پیش بینی می‌شود که چین دارای زرادخانه‌ای با ظرفیت ۲۶۰ کلاهک هسته‌ای با نزدیک به ۱۵۰ موشک بالستیک زمینی و ۴۸ موشک بالستیک دریایی است که از بمب‌افکن‌ها نیز قابلیت پرتاب دارند. پیش بینی می‌شود آمریکا ۱۷۴۰ کلاهک هسته‌ای دارد.

- حضور نظامی در خارج از کشور

چین از سال ۱۹۷۹ پس از حمله به ویتنام هیچ جنگی خارج از مرزهای خود انجام نداده است اما با این حال ارتش پکن ماموریت‌های خارج از کشور خود را به خصوص در حوزه دریای چین جنوبی، عملیات صلح‌بانی سازمان ملل، رزمایش‌های دریایی مشترک با روسیه در دریای مدیترانه و ساخت اولین پایگاه نظامی خارج از کشور خود در شاخ آفریقا را گسترش داده است. این در حالی است که ارتش آمریکا در حال حاضر در بیش از ۱۰۰ کشور در حال انجام ماموریت است و بزرگترین عملیات این کشور در افغانستان، عراق و سوریه است.

■ جمع بندی

به اعتقاد برخی از کارشناسان بعد از مسئله کوزوو با آشکار شدن ضعف روسیه، رهبران چین متقاعد شدند که جهان تک قطبی است و از این رو استراتژی موازنه سازی داخلی را پیگیری کردند. چرا که دولت‌ها برخلاف جهان دو قطبی، در جهان تک قطبی به دلیل درک اختلاف قدرت میان قطب و سایرین، مبادرت به اتخاذ استراتژی موازنه سازی داخلی می‌کنند. و این استراتژی به استراتژی اولیه آنها تبدیل می‌شود. البته این به معنای عدم توجه چین به امور بیرونی نیست. از این زمان به بعد چین به افزایش توانایی هایش در ابعاد مختلف اقدام کرد که در حال حاضر تا حد زیادی به این هدف رسیده است. به اعتقاد کارشناسان، چین بازیگر نوظهوری است که جایگاه برتر ایالات متحده را در بسیاری از موضوعات اقتصادی به چالش کشیده است. این کشور به سرعت در حوزه اقتصادی رشد کرده و به دنبال تسری موفقیت خود به حوزه‌های دیگری از جمله نظامیست. با مطالعه اسناد بالادستی در حوزه نظامی و بررسی استراتژی سه مرحله‌ای، به نظر می‌رسد چین برای ارتقاء توان نظامی خود طراحی هوشمندانه‌ای انجام داده است. از این رو نوسازی نیروی نظامی این کشور واکنش‌ها و حساسیت‌های زیادی را در آمریکا موجب شده است. آمریکا بارها نگرانی خود را از افزایش سریع بودجه

نظامی چین ابراز داشته و آن را غیر قابل توجیه دانست است. از همین رو پنتاگون در گزارش های سالانه که از سال ۲۰۰۲ تاکنون منتشر کرده، روند افزایش توان نظامی این کشور و تهدیدات احتمالی آن را بر امریکا بررسی می کند. مقامات کاخ سفید مدعی هستند که بخشی از سرمایه گذاری چین در حوزه نظامی که طیفی از افزایش قابلیت های نیروی دریایی و هوایی وجود افزایش توانایی های راداری و سیستم های پیشرفته موشکی و تسلیحاتی را در بر می گیرد، توانایی نظامی چین را به کل منطقه آسیا گسترش می دهد و موشک های بالستیک قاره پیما و جنگنده و زیردریایی های خریداری شده از روسیه قابلیت های این کشور را از آسیا فراتر می برد. بر همین اساس امریکا در سال های اخیر پیمان های امنیتی خود را با برخی از کشورهای شرق آسیا از جمله ژاپن تقویت کرده است.

به اعتقاد کارشناسان نفوذ چین در جنوب آسیا بیشتر از مناطق دیگر جهان است. در وهله اول چین با دیپلماسی اقتصادی قوی خود روابط تجاری با کشورهای این منطقه را تقویت کرد. سپس برای پایداری و حفظ ثبات اقتصادی ناگزیر به تقویت قدرت نظامی شد. تقویت روابط اقتصادی و امنیتی چین با کشورهای شرق و جنوب آسیا نگرانی امریکا را در پی داشته است. عده ای که معتقد به تهدید آمیز بودن نفوذ چین هستند، استدلال می کنند که چین در این منطقه خواهان دستیابی به هژمونی است. اما به اعتقاد کارشناسان دیگر باید به این موضوع توجه کرد که چین در تلاش برای بیرون راندن امریکا از آسیای نیست. توان اقتصادی چین زیاد است اما در مقایسه با اقتصاد کشورهای دیگر مثل آلمان، ژاپن و امریکا ضعیف است. قدرت نرم چین نیز قادر به رقابت با قدرت نرم امریکا نیست. لذا از نظر منتقدین اقدامات چین در سطح منطقه ای و بین المللی به معنای تلاش برای تقویت بعد داخلی است. هدف از چین را می توان مقابله با تجزیه طلبی های موجود در داخل چین دانست و از طرفی دیگر پاسداری از مرزهای خود و مقابله با تهاجم احتمالی خارجی است. این نگاه کلان چین را می توان در اظهارات مقامات رسمی چین نیز مشاهده کرد که معتقدند تلاش این کشور برای ارتقاء نظامی تهاجم و کشورگشایی نیست. "لی.کی.کیانگ" نخست وزیر چین در این خصوص عنوان کرده است: پکن در همه زمینه های مربوط به آموزش نظامی و آمادگی جنگی پیشرفت خواهد کرد و قاطعانه از حاکمیت و تمامیت ارضی، امنیت و منافع خود دفاع می کند.

- <http://eng.mod.gov.cn/defense-policy/index.htm>

- رحیم خجسته، منازعه چین و آمریکا بر سر تایوان حقوق بین‌الملل چه می‌گوید؟- بهمن ۹۷- آرشیو اداره پژوهش خبری
- عصر ایران، ۹۶/۱/۲۹

- **China Military Power-Modernizing a Force to Fight and Win-www.dia.mil/Military-Power-Publications-November ۲۰۱۸- Pp ۲۰-۲۱**

- العالم، ۹۷/۵/۲۶

- محسن شریعتی نیا- نوسازی نظامی چین، ابعاد و واکنش‌ها- گزارش راهبردی معاونت پژوهش‌های سیاست خارجی مرکز تحقیقات استراتژیک

- ابومحمد عسگرخانی، محمد جواد قهرمانی- افزایش قدرت چین و واکنش آمریکا و هند به آن- فصلنامه تحقیقات سیاسی، بین‌المللی- دانشگاه آزاد واحد شهرضا- شماره ۱۷- زمستان ۹۲-صص ۵۳-۳۵

- تسنیم، ۹۶/۱۲/۱۴

